

Łukaszewicz, Danuta Elżbieta

Analiza zawartości "Komunikatów Mazursko-Warmińskich" za lata 1957-1977

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 1, 59-81

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Danuta Elżbieta Łukaszewicz

ANALIZA ZAWARTOŚCI „KOMUNIKATÓW MAZURSKO-WARMIŃSKICH” ZA LATA 1957—1977

Celem niniejszego artykułu¹ jest analiza zawartości wydawanego w Olsztynie kwartalnika historycznego „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” — pierwszego polskiego periodyku naukowego poświęconego przeszłości ziem Polski północno-wschodniej². Analizy zawartości 21 roczników pisma dokonano przy zastosowaniu metody ilościowej — powszechnie stosowanej w badaniach prasoznawczych³. Jako jednostki pomiaru przyjęto: po pierwsze — pozycje — dla określenia liczby publikacji; po drugie — arkusze autorskie, czyli 40 000 znaków drukarskich (przez znak drukarski rozumiano zarówno widoczne w druku znaki — litery, cyfry, znaki interpunkcyjne jak i odstępy między poszczególnymi wyrazami) lub 3000 cm kwadratowych ilustracji⁴ — dla określenia objętości publikacji. Materiał statystyczny przedstawiono w tabelach zbiorczych — dla całego analizowanego okresu. Ponadto, celem uzyskania syntetycznego obrazu poszczególnych elementów analizy, sporządzono wykresy ilustrujące dynamikę określonych zjawisk.

1 Artykuł jest fragmentem pracy magisterskiej, powstałej w Zakładzie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej olsztyńskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w 1978 roku na seminarium z informacji naukowej, prowadzonym przez dr Reginę Hancko.

2 „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” nie były dotychczas obiektem badań, stąd brak w literaturze pełnej charakterystyki kwartalnika. Publikowane artykuły jedynie marginesowo wspominały o piśmie przy okazji rocznic — czy to samego pisma, czy też Wydawcy — Instytutu Mazurskiego. Są to jednakże prace traktujące często raczej o animatorce „Komunikatów” — Emilii Sukertowej-Biedrawinie, aniżeli o samym piśmie (T. Grygter, *15-lecie Instytutu Mazurskiego w Olsztynie*, *Komunikaty Mazursko-Warmińskie* (dalej KMW), 1960, nr 3; ss. 436—453; J. Jasiński, *10 lat pracy Stacji Naukowej Polskiego Towarzystwa Historycznego w Olsztynie*, *ibidem*, 1963, nr 3, ss. 468—476; E. Sukertowa-Biedrawina, *Sześćdziesiąt lat „Komunikatów Mazursko-Warmińskich”*, *ibidem*, 1963, nr 1, ss. 143—153; E. Sukertowa-Biedrawina, *Ze wspomnień redaktorki „Komunikatów Mazursko-Warmińskich”*, *ibidem*, 1968, nr 2, ss. 315—354; M. Biskup, *Dwadzieścia lat „Komunikatów Mazursko-Warmińskich”*, *ibidem*, 1977, nr 3—4, ss. 281—297; M. Szostakowska, *Emilia Sukertowa-Biedrawina 1887—1970. Zarys biograficzny*, Olsztyn 1978).

3 Podstawowe wymogi metody ilościowej to: a) obiektywizm — a więc uzyskiwane z tego samego materiału wyniki muszą być identyczne, niezależnie od wykonującego analizę, czasu i miejsca; b) systematyczność analizy — tzn. analiza musi opierać się na pełnym lub wiarygodnie reprezentatywnym materiale; c) wymierność — by mieć charakter ilościowy analiza musi być przeprowadzona w określonych, porównywalnych jednostkach (Por. *Encyklopedia wiedzy o prasie*. Pod redakcją J. Maślanki, Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdańsk 1976, ss. 20—21; P. Dubiel, *Metody analizy zawartości prasy (geneza, charakterystyka, technika badawcza)*, w: *Metody i techniki badawcze w prasoznawstwie*, t. 1, Warszawa 1969, ss. 19—23; I. Tetelowska, *Szkice prasoznawcze. Wybór rozpraw i artykułów* pod redakcją Pawła Dubiela i Walerego Pisarka, Kraków 1972, ss. 141—184).

4 M. Kafel, *Zarys techniki wydawniczej*, Warszawa 1971, s. 492.

Geneza „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” sięga października 1956 roku, kiedy to na fali przemian zachodzących w kraju wytworzyła się sposobna sytuacja dla zrealizowania zamysłu utworzenia w Olsztynie historycznego periodyku naukowego. Na odbywającym się w dniach 19—20 października 1956 roku w Warszawie Walnym Zejeździe Polskiego Towarzystwa Historycznego delegacja olsztyńska, w skład której wchodził Emilia Sukertowa-Biedrawina — kierownik Stacji Naukowej Polskiego Towarzystwa Historycznego w Olsztynie, dr Tadeusz Grygier — dyrektor Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Olsztynie oraz mgr Władysław Ogrodziński — pracownik naukowy Stacji, złożyła wniosek o zezwolenie na wydawanie „Komunikatów” przez placówkę olsztyńską⁵. Zyskał on aprobatę uczestników Zjazdu i umieszczony został we Wnioskach Walnego Zjazdu PTH: „Walny Zjazd Polskiego Towarzystwa Historycznego zważywszy na szczególnie ciężką i niekorzystną sytuację takich ośrodków pozauniwersyteckich na terenie ziem północno-wschodnich jak Olsztyn, uchwała zwrócić się do odpowiednich czynników z apelem i prośbą o stworzenie warunków pracy naukowo-wydawniczej w olsztyńskim środowisku historycznym”⁶.

Jeszcze rok trwały starania o papier i pieniądze⁷ oraz dyskusje nad ostatecznym kształtem nowego pisma⁸, które postawiło sobie wówczas za cel „wypełnić luki w historii Mazur i Warmii, szukać prawdy dziejowej w bogatych archiwach olsztyńskich, aby zaspokajać coraz to bardziej wzrastające zainteresowanie regionem warmińsko-mazurskim. Chodziło też o aktywizację miejscowego środowiska naukowego, zwłaszcza młodszego pokolenia”⁹.

Pierwszy numer nowego pisma olsztyńskiego środowiska naukowego, zaplanowany jako kwartalnik i nazwany „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” (od numeru 2 z 1960 roku dodano podtytuł „Czasopismo poświęcone przeszłości Mazur i Warmii”, a od numeru 1 z 1974 rozszerzono pojemność podtytułu zmieniając go na „Czasopismo poświęcone przeszłości ziem Polski północno-wschodniej”) ukazał się 1 października 1957 roku. W słowie „Od redakcji” zamieszczonym w numerze pierwszym czytamy między innymi: „Wydanie »Komunikatów Mazursko-Warmińskich« jest wynikiem wielu narad i gorących dyskusji grona osób interesujących się problematyką regionu i pragnących stworzenia platformy dla ogłaszania wyników badań naukowych. Równocześnie »Komunikaty« mają spełniać rolę informatora o produkcji naukowej w dziedzinie przede wszystkim historii regionu, a w miarę możliwości również i w innych dyscyplinach naukowych. — Wybraliśmy formę »Komunikatów«, jako umożliwiającą informację szybką, bieżącą, a równocześnie pozwalającą na przeprowadzenie dyskusji bez niebezpieczeństwa zbyt wielkich odstępów czasu ukazywania się czasopisma. Podkreślamy jednocześnie, że obecne »Komunikaty« nawiązują do tradycji »Komunikatów Działu Informacji Naukowej« wydawanych przez Instytut Mazurski w latach 1946—1950 i stanowią w pewnym sensie ich kontynuację”.

5 M. Szostakowska, op. cit., ss. 137—138.

6 Polskie Towarzystwo Historyczne 1886—1956. Księga pamiątkowa z okazji zjazdu jubileuszowego PTH. 19—20 X 1956, Warszawa 1958, s. 164.

7 Stacja uzyskała z Zarządu Głównego PTH subwencję w wysokości 30 tys. zł oraz dodatkową dotację z Prezydium WRN w Olsztynie. (E. Sukertowa-Biedrawina, *Ze wspomnień*, s. 351).

8 Por. J. Jasiński, *Działalność Profesora Stanisława Herbsta na rzecz Warmii i Mazur*, KMW, 1974, nr 2, ss. 110—112.

9 E. Sukertowa-Biedrawina, *Sześćstoletce*, s. 143.

Sięgnięcie do tradycji „Komunikatów” Instytutu Mazurskiego znalazło swój wyraz w przyjęciu w nawiasach numeracji nawiązującej do pierwszych 55 numerów „Komunikatów”. Pierwszy numer „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” ukazał się więc jako numer 1 (56).

Pierwszy Komitet Redakcyjny „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” ukształtował się w składzie: redaktor naczelny — prof. dr Tadeusz Cieślak; sekretarz redakcji — Emilia Sukertowa-Biedrawina; członkowie: dr Tadeusz Grygier (historyk XIX—XX w., dyrektor Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Olsztynie), dr Władysław Gębik (pedagog, literat, etnograf i folklorysta, działacz społeczno-kulturalny, doktor filozofii), Zbigniew Januszko (działacz polityczny, przewodniczący Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Olsztynie), mgr Janusz Jasiński (historyk, pracownik Stacji Naukowej), mgr Władysław Ogrodziński (historyk, literat), mgr Bohdan Wilamowski (działacz społeczno-polityczny, pracownik naukowy Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie).

W marcu 1958 roku prof. Tadeusz Cieślak zrezygnował ze stanowiska redaktora naczelnego „Komunikatów”¹⁰. Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Historycznego mianował redaktorem naczelnym pisma Emilią Sukertową-Biedrawiną; a sekretarzem redakcji Janusza Jasińskiego (od numeru 4 z 1958 roku). Kolejną zmianę w składzie Komitetu Redakcyjnego notujemy w 1959 roku, kiedy to do zespołu redakcyjnego dokooptowano (od numeru 4 z 1959 roku) dr. Stanisława Flisa, lekarza, zajmującego się dziejami medycyny w Prusach Wschodnich. W takim składzie Komitet Redakcyjny pracował do początku 1962 roku, kiedy to ustąpił Zbigniew Januszko, a wśród Wojciech Wrześciński, młody historyk, zajmujący się XX wiekiem. W roku 1966 (od numeru 1) zespół redakcyjny powiększył się o mgr. Jerzego Sikorskiego — historyka dziejów nowożytnych. Do roku 1969 rozszerzano jedynie skład Komitetu Redakcyjnego. O ile w 1957 roku liczył on siedem osób, to na koniec 1969 roku już dwanaście. W tym czasie Emilia Sukertowa-Biedrawina przeszła na emeryturę. Pozostając nominalnie redaktorem naczelnym pisma i honorowym kuratorem Stacji, faktycznie przestała ona jednak decydować o sprawach „Komunikatów”. Wówczas to (od numeru 4 z 1969 r.) dotychczasowy sekretarz redakcji, dr Janusz Jasiński, został zastępcą redaktora naczelnego, zaś sekretarzem redakcji nowy kierownik Stacji Naukowej PTH, mgr Bohdan Koziełło-Poklewski. Jednocześnie w skład Komitetu weszli: dr Stanisław Szostakowski — prorektor Wyższej Szkoły Nauczycielskiej w Olsztynie i dr Edmund Wojnowski — dyrektor Instytutu Nauk Politycznych Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie.

Od numeru 4/1968 współwydawcą „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” został Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie, który partycypował przede wszystkim w kosztach wydawniczych pisma.

Po śmierci Emilii Sukertowej-Biedrawiny (27 grudnia 1970 r.) przewodniczącym zespołu redakcyjnego został doc. dr Janusz Jasiński. Do połowy 1975 roku skład Komitetu Redakcyjnego nie zmieniał się, dopiero od numeru 2/1975 nastąpiła generalna zmiana. Odeszli pionierzy „Komunikatów”: dr Władysław Gębik, dr Tadeusz Grygier, prof. dr Bohdan Wilamowski, dr Stanisław

Flis. Nowy zespół redakcyjny zbudowano na zasadzie reprezentacji humanistycznego środowiska naukowego Olsztyna i ukształtowano w sposób następujący: redaktor naczelny — doc. dr Janusz Jasiński (pracownik naukowy Instytutu Historii PAN), zastępca redaktora naczelnego — mgr Bohdan Kozięłło-Poklewski (historyk, od 1976 doktor, kierownik Stacji Naukowej Polskiego Towarzystwa Historycznego w Olsztynie), sekretarz redakcji — mgr Bohdan Łukaszewicz (historyk, pracownik naukowy Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie), członkowie: dr Tadeusz Filipkowski (historyk, pracownik Instytutu Nauk Politycznych Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie), mgr Józef Judziński (historyk, dyrektor Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Olsztynie), doc. dr Zygmunt Lietz — kierownik Zakładu Historii Ośrodka Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego, mgr Władysław Ogrodziński (historyk, dyrektor Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie), dr Jerzy Sikorski (historyk, dyrektor Ośrodka Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie), doc. dr Stanisław Szostakowski (historyk, prorektor Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie), doc. dr Edmund Wojnowski (historyk, dyrektor Instytutu Nauk Politycznych ART w Olsztynie, sekretarz KW PZPR w Olsztynie), prof. dr Wojciech Wrzesiński (historyk, dyrektor Instytutu Historycznego Uniwersytetu Wrocławskiego). Tak więc z pierwszego zespołu redakcyjnego „Komunikatów” pozostali jedynie Janusz Jasiński i Władysław Ogrodziński. Nowy zespół składał się w całości z profesjonalnych historyków, reprezentujących w swych badaniach wszystkie okresy historyczne (poza archeologią). Zespół ten zatwierdzony został na okres 3 lat (1975—1977), tj. okres kadencji władz Polskiej Akademii Nauk.

I. OPIS ZEWNĘTRZNY PISMA

Rozpoczynając wydawanie „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” dysponenti pisma przyjęli typowy dla periodyków naukowych w Polsce format B₅ (8° — 17×24 cm). Typowy jest również format powierzchni zadrukowanej: 12,6 cm × 18,9 cm. Teksty składano pismem o kroju „excelsior”; teksty zasadnicze czcionką o wielkości 10 pkt. drukarskich (garmond zwany też korpusem — odpowiadający wielkości 3,761 mm), zaś przypisy, umieszczane na dole kolumny, czcionką 8 pkt. (petit — 3,009 mm). Od roku 1976 zmieniono wielkości składu: tekst zasadniczy na 9 pkt. (borgis albo burgos — 3,385 mm) natomiast przypisy na 6 pkt. (nonparel — 2,256 mm). O ile początkowo — do końca 1968 roku — strony były numerowane tzw. paginą bieżącą, tzn. zawierającą kolejny numer strony, to od numeru 1/1969 wprowadzono tak zwaną paginę żywą, zawierającą, oprócz numeru stronicy, na górze kolumny lewej: imię i nazwisko autora, zaś na górze kolumny prawej: tytuł artykułu, często w skróconej formie. Każdy dział kwartalnika, sygnowany odpowiednim tytułem, rozpoczynał się od nowej kolumny. Numeracja stron była ciągła w obrębie całego rocznika.

Bez zmian w ciągu 21 lat pozostaje rodzaj oprawy, tzn. kartonowa okładka przez okres 1957—1974 pozostawała taka sama: na białym kartonie czarny druk, zawierający nazwę wydawcy, tytuł pisma (podtytuł kwartalnika umieszczano na stronie redakcyjnej), określenie częstotliwości (kwartalnik), kolejny numer oraz miejsce i rok wydania (Olsztyn). Od numeru pierwszego z 1975 roku zmieniono okładkę, zamieszczając na niej tylko tytuł pisma, rok, miejsce

wydania i kolejny numer. Wszystkie cztery numery w roku posiadały okładki w jednym kolorze. Zmiana koloru okładki następowała co roku. W ten sposób wprowadzono rozróżnienie kolorystyczne poszczególnych zeszytów z kolejnych lat. Nową okładkę projektował Bohdan Łukaszewicz.

„Komunikaty Mazursko-Warmińskie” ukazywały się cztery razy do roku. Jedynie w roku 1957 wydano trzy numery. W następnych latach sporadycznie zdarzało się, iż poszczególne zeszyty miały podwójną numerację, tak było w 1967 (numer 1—2), w latach 1971—1973, oraz w roku 1977. Jednakże wypada zauważyć, iż zeszyty numerowane podwójnie miały również zbliżoną do numeru podwójnego objętość.

Nakład „Komunikatów” wynoszący początkowo, w 1957 roku, 1000 egzemplarzy, przez następnych pięć lat nie był stały i ulegał wahaniom: w 1958 od 1250 egz. (numery 1 i 2) do 1900 egz. (numery 3 i 4). W następnym roku pierwsze dwa numery miały nakłady po 1700 egz., zaś numer 3 — 1900, a 4 — 1500 egz. W ciągu roku 1960 wszystkie 4 zeszyty wydano w nakładzie 1000 egz. W roku 1961 nakład wynosił po 950 egz., zaś w 1962 roku numer 1 — 1050 egz. (był to „jubileuszowy”, dwudziesty numer, który ukazał się w trakcie Walnego Zjazdu PTH, stąd być może większy nakład), 2 i 3 po 800 egz. i 4 — 750 egzemplarzy. Od 1963 roku do 1977 nakład ustabilizował się i stale wynosił 750 egz. każdego numeru kwartalnika.

Mniejszym wahaniom ulegała cena pojedynczego zeszytu. W latach 1957—1959 cena ta wynosiła 10 zł. Od początku 1960 roku do numeru 3 z 1970 roku cena podniosła się do 15 zł. W latach 1971—1975 jeden egzemplarz kosztował w sprzedaży 20 zł, a od 1976 roku 30 zł. Tak więc w ciągu 20 lat cena wzrosła trzykrotnie. 1 ark. sprzedawany w latach 1957—1959 kosztował kupującego 1,15 zł, w latach 1960—1970 — 0,98 zł, w latach 1971—1975 koszt 1 ark. gwałtownie wzrósł do 1,57 zł, by w ciągu ostatnich dwóch lat osiągnąć wielkość 2,54 zł za ark. Faktycznie zatem w ciągu 20 lat cena sprzedaży „Komunikatów” wzrosła ponad dwukrotnie (2,2); kupujący płacił co prawda wyższą cenę, ale otrzymywał też większy objętościowo zeszyt. Pismo było dotowane przez Wydział Kultury Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej (potem Urząd Wojewódzki).

Głównymi odbiorcami są prenumeratorzy (w roku 1976 było ich 198), biblioteki naukowe i publiczne. Część nakładu rozprowadzano przez wymianę, a także w wolnej sprzedaży przez sieć „Domu Książki”.

2. AUTORZY

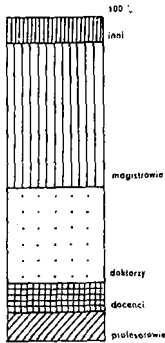
Od samego początku ukazywania się „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” na łamach pisma znaleźli się autorzy z licznych środowisk spoza Olsztyna. Na ogólną liczbę 1217 autorów, którzy w okresie 1957—1977 publikowali na łamach „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” (liczba autorów nie jest zgodna z liczbą pozycji z uwagi na to, iż zdarzały się artykuły mające więcej niż jednego autora), zdecydowana większość pochodzi z terenu Polski północno-wschodniej (73,2⁰/), a więc z Olsztyna i województwa olsztyńskiego, Gdańska i Torunia. Najliczniej reprezentowani są autorzy zamieszkałi w Olsztynie — 57,3⁰/ i Toruniu — 11,5⁰/, natomiast autorzy z województwa olsztyńskiego stanowili 2,8⁰/, z Gdańska — 2,1⁰/, inni z terenu Polski północno-

-wschodniej — 1,6%. Z ośrodków uniwersyteckich najliczniejszą grupę autorów tworzyli naukowcy zamieszkali w Warszawie (13,5%). Oni też, obok autorów zamieszkałych w Toruniu, występują od początku w każdym roczniku „Komunikatów Mazursko-Warmińskich”. Inną stale publikującą (od 1965 roku) grupą autorów są naukowcy zamieszkali we Wrocławiu (2,8% ogółu). Na łamach „Komunikatów” zamieszczali też swoje prace autorzy z Lublina, Poznania, Krakowa, Łodzi. Autorzy spoza ośrodków uniwersyteckich stanowią 3,5% ogółu (por. tabela 1; wykresy 2,4).

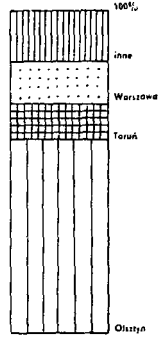
Tak więc pismo, które stawiało sobie programowo „aktywizację miejscowego środowiska naukowego” w ciągu 21 lat ukazywania się spełniło swoją rolę, bowiem pismo rzeczywiście było warsztatowym periodykiem olsztyńskiego środowiska naukowego, nie stroniącym jednakże od wpływów ogólnopolskich, czego dowodem jest prawie połowa (49,9%) autorów pochodzących spoza Olsztyńskiego. Było to niezmiernie ważne przede wszystkim w pierwszym

TABELA 1. Autorzy publikacji w „Komunikatach Mazursko-Warmińskich” w latach 1957—1977 według miejsca zamieszkania

Rok	Ol-sztyn	Woj. olszt.	To-ruń	Lu-blin	Cdańsk	Łódź	War-szawa	Po-znań	Kra-ków	Wro-cław	Inni z Pol-ski półn-wsch.	Pozo-stali	Ra-zem
1957	20	2	2	—	—	—	4	—	—	—	—	—	28
1958	35	4	2	1	—	—	6	—	—	—	3	6	57
1959	32	7	4	2	—	—	9	—	—	—	1	3	58
1960	38	3	1	2	—	2	6	—	—	2	—	3	57
1961	37	4	8	2	—	—	6	—	—	—	—	3	60
1962	29	3	5	3	—	—	24	—	—	—	—	3	77
1963	31	—	5	—	—	—	5	1	—	—	1	8	51
1964	40	—	3	—	—	—	5	1	2	—	1	2	54
1965	34	2	8	—	1	—	11	1	—	2	—	—	59
1966	28	—	11	1	1	—	4	—	3	3	—	—	51
1967	35	1	1	1	—	—	3	1	1	4	—	—	47
1968	30	4	6	2	3	1	10	2	—	1	—	2	61
1969	42	—	4	—	3	1	7	1	—	4	—	1	63
1970	31	1	15	—	1	—	23	—	1	2	—	—	74
1971	31	1	5	—	2	—	4	3	—	1	1	—	48
1972	22	—	14	4	2	2	12	2	3	1	4	—	66
1973	30	1	14	1	2	—	12	—	1	1	—	3	65
1974	35	—	6	—	—	—	4	1	—	2	1	3	51
1975	36	—	9	—	3	1	5	—	—	6	1	2	63
1976	39	—	8	—	3	—	1	1	—	3	5	3	63
1977	33	2	9	1	5	2	3	1	1	3	2	2	64
Ra- zem:	698	35	140	20	26	9	164	15	12	35	20	43	1217

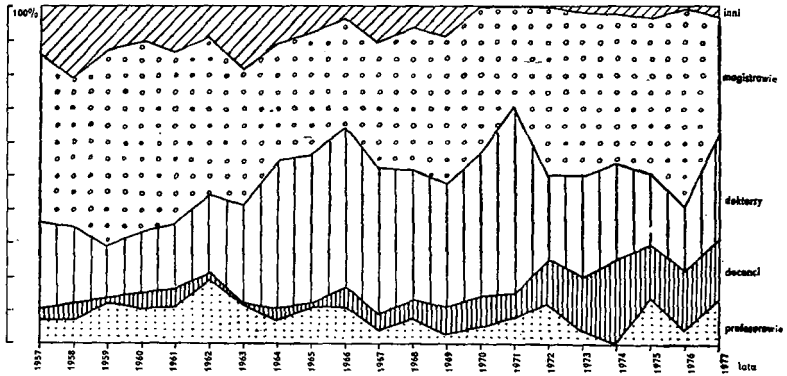

WYKRES 1. Struktura wykształcenia autorów „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” w okresie 1957—1977

WYKRES 2. Miejsce zamieszkania autorów „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” w okresie 1957—1977

WYKRES 3. Struktura wykształcenia autorów „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” w latach 1957—1977

okresie ukazywania się pisma, kiedy naukowcy olsztyńscy dopiero rozpoczęli badania. I właśnie „Komunikaty” stały się ich pismem warsztatowym.

Spośród ogółu autorów zdecydowaną większość stanowią młodszy pracownicy nauki (doktorzy — 29,9⁰/o, magistrowie — 44,8⁰/o) przy odsetku profesorów — 9,3 i docentów 8,7 (por. tab. 2; wykresy 1, 3). Wyjaśnienia wymaga grupa autorów bez wykształcenia uniwersyteckiego (7,3⁰/o ogółu), stosunkowo liczna w okresie do 1969 roku. W grupie tej znalazła się Emilia Sukertowa-Biedrawina oraz działacze polonijni okresu międzywojennego, publikujący na łamach „Komunikatów”. Natomiast w latach 1973—1975 byli to przede wszystkim autorzy listów do redakcji — kombataneci, uczestnicy kampanii wrzeźniowej, reagujący na publikacje z tego okresu, zamieszczane na łamach pisma.

WYKRES 4. Miejsce zamieszkania autorów „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” w latach 1957–1977

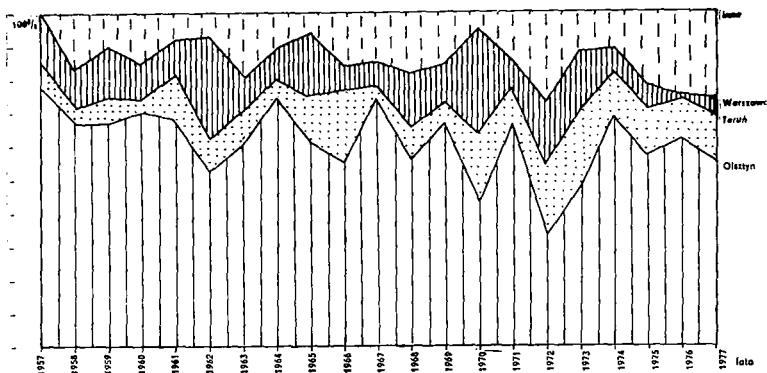

TABELA 2. Tytuły i stopnie naukowe autorów, publikujących w „Komunikatach Mazursko-Warmińskich” w latach 1957–1977

Rok	Profesorowie	Docenci	Doktorzy	Magistrowie	Inni	Razem
1957	2	1	7	14	4	28
1958	4	3	13	25	12	57
1959	7	1	8	34	8	58
1960	6	3	9	33	6	57
1961	7	3	11	31	8	60
1962	15	1	18	36	7	77
1963	6	—	15	20	10	51
1964	4	2	23	19	6	54
1965	7	1	24	22	5	59
1966	6	3	23	17	2	51
1967	2	2	20	18	5	47
1968	5	3	23	26	4	61
1969	2	5	22	28	6	63
1970	4	7	30	33	—	74
1971	4	4	26	14	—	48
1972	6	9	16	33	—	66
1973	3	11	19	31	1	65
1974	—	13	15	22	1	51
1975	9	11	12	29	2	63
1976	3	11	12	37	—	63
1977	9	12	18	23	2	64
Razem	113	106	364	545	89	1217

Wśród autorów wyróżnia się grupa osób, która na przestrzeni 21 lat systematycznie zamieszczała swoje prace w „Komunikatach”. W grupie tej znaleźli się autorzy, zamieszczający na łamach „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” w okresie 1957—1977 10 i więcej prac (tytuły i stopnie naukowe podano wg stanu na koniec 1977 roku): prof. dr Marian Biskup (Toruń) — 19; prof. dr Tadeusz Cieślak (Warszawa) — 39; prof. dr Władysław Chojnacki (Warszawa) — 11; dr Stanisław Flis (Olsztyn) — 19; dr Tadeusz Grygier (Olsztyn) — 66; dr Maksymilian Grzegorz (Toruń) — 19; prof. dr Stanisław Herbst (Warszawa) — 10; mgr Danuta Jamiolkowska (Olsztyn) — 11; doc. dr Janusz Jasiński (Olsztyn) — 56; dr Bohdan Kozięło-Poklewski (Olsztyn) — 23; doc. dr Zygmunta Lietz (Olsztyn) — 35; mgr Antoni Łukaszewski (Olsztyn) — 10; mgr Bohdan Łukaszewicz (Olsztyn) — 10; doc. dr Janusz Małek (Toruń) — 21; mgr Edward Martuszecki (Olsztyn) — 22; dr Zenon Nowak (Toruń) — 15; mgr Romuald Odój (Olsztyn) — 17; mgr Władysław Ogrodziński (Olsztyn) — 10; doc. dr Tadeusz Oracki (Ostróda, Miawa, Gdańsk) — 10; doc. dr Jan Powierski (Toruń, Gdańsk) — 15; dr Jerzy Sikorski (Olsztyn) — 17; mgr Tadeusz Swat (Olsztyn) — 18; Emilia Sukertowa-Biedrawina (Olsztyn) — 40; dr Andrzej Skrobaccki (Olsztyn) — 17; mgr Andrzej Wakar (Olsztyn) — 12; prof. dr Andrzej Wojtkowski (Lublin) — 11; mgr Kamila Wróblewska (Olsztyn) — 16; doc. dr Jan Wróblewski (Olsztyn) — 18; prof. dr Wojciech Wrzesiński (Olsztyn, Wrocław) — 43; mgr Ziemlińska-Odojowa (Olsztyn) — 16; dr Stanisław Żyromski, (Olsztyn, Warszawa) — 20.

Tak więc na ogólną liczbę 1190 pozycji zamieszczonych w latach 1957—1977 w „Komunikatach Mazursko-Warmińskich” 666 (55,9^{0/0}) prac jest autorstwa 31 osób. Można zatem mówić o stałym kręgu autorów prezentowanego pisma. Spośród tych 31 autorów zdecydowana większość mieszka bądź mieszkała w Olsztynie. Stali autorzy „Komunikatów” to: 6 profesorów, 6 docentów, 8 doktorów i 10 magistrów.

3. OBJĘTOŚĆ

W ciągu 21 lat ukazywania się „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” wydrukowano 1190 pozycji o łącznej objętości 1064,4 arkusza autorskiego. Z analizy objętości kwartalnika w poszczególnych latach wynika, iż ani liczba pozycji, ani objętość kolejnych roczników nie były wielkościami stałymi (por. wykres 5). Podlegały one dużym wahaniom, dlatego też objętość roczników była różna. Wahania te były jeszcze większe w obrębie poszczególnych roczników. Jednakże pomijając pierwsze dwa lata ukazywania się „Komunikatów”, można stwierdzić, iż w latach następnych liczba pozycji w poszczególnych rocznikach mieściła się w dość szerokim przedziale 47—73. Gdyby odrzucić dwa skrajne przypadki z roku 1962 i 1970, to liczba pozycji zamknęłaby się w przedziale 47—64. Wyjątkowo obszerny rocznik 1962 ma swoje uzasadnienie w odbywającym się w tymże roku w Olsztynie Walnym Zjeździe Polskiego Towarzystwa Historycznego, zaś w roku 1970 zamieszczono obszerne materiały z organizowanej przez Instytut Historii Kultury Materialnej PAN sesji naukowej na temat „Węzłowe problemy pradziejów Polski północno-wschodniej”. Średnio jeden rocznik zawierał 56 pozycji — jest to oczywiście wielkość statystyczna, gdyż na średnią arytmetyczną decydujący wpływ mają wielkości skrajne.

Bardziej ustabilizowana była objętość roczników „Komunikatów”. Po

pierwszych trzech latach przekroczyła 50 arkuszy i do 1974 roku tylko trzy razy notujemy objętość mniejszą niż 50 arkuszy. Od 1974 roku do końca analizowanego okresu objętość „Komunikatów” nie przekroczyła już 50 arkuszy w skali rocznej (nie uwzględnia się tu rocznych spisów treści oraz skorowidzów nazw osobowych i geograficznych). Średnia objętość jednego zeszytu pisma dla całego dwudziestojednolecia wynosi 12,8 arkusza autorskiego, a rocznika 51,2 arkusza.

I jeszcze jeden wniosek wynikający z analizy wykresu 5: o ile w okresie 1957—1962 objętość pisma była wielkością stale wzrastającą, to w latach następnym ulegał przemianom wzrostom i spadkom.

4. DZIAŁY

Prace zamieszczane w „Komunikatach Mazursko-Warmińskich” ukazywały się w następujących działach: *Artykuły; Materiały; Copernicana; Miscellanea; Dyskusje i polemiki; Artykuły recenzyjne; Recenzje i omówienia; Kronika naukowa; Nekrologi; Listy do redakcji; Bibliografie; Źródła archiwalne.*

Spśród tych dwunastu działów jedynie siedem występuje nieprzerwanie

TABELA 3. Działy w „Komunikatach Mazursko-Warmińskich” w latach 1957—1977

Rok	Artykuły		Materiały		Copernicana		Miscellanea		Dyskusje i polemiki		Artykuły recenzyjne	
	poz.	ark.	poz.	ark.	poz.	ark.	poz.	ark.	poz.	ark.	poz.	ark.
1957	11	7,8	6	4,0	—	—	—	—	3	1,7	—	—
1958	9	13,8	14	8,1	—	—	—	—	4	2,4	—	—
1959	9	15,5	14	11,9	—	—	—	—	5	3,9	—	—
1960	7	18,2	15	19,7	—	—	—	—	2	1,7	—	—
1961	11	19,7	15	24,0	—	—	—	—	1	1,7	—	—
1962	17	31,1	15	24,2	—	—	—	—	—	—	—	—
1963	11	24,4	10	17,9	—	—	—	—	1	0,3	—	—
1964	8	11,6	14	23,1	—	—	—	—	—	—	—	—
1965	10	16,1	13	24,9	5	1,4	—	—	1	3,4	—	—
1966	9	19,3	7	11,4	6	8,8	—	—	2	3,4	—	—
1967	6	19,3	12	12,4	3	4,4	—	—	1	1,3	—	—
1968	9	18,4	14	22,4	2	3,4	—	—	1	1,8	—	—
1969	12	26,3	15	17,9	4	4,6	—	—	1	0,7	—	—
1970	21	30,1	6	14,1	5	4,5	—	—	1	0,4	—	—
1971	9	20,9	8	14,8	1	0,5	—	—	—	—	—	—
1972	7	25,1	5	6,9	10	11,9	—	—	2	2,2	6	6,8
1973	5	11,4	9	16,2	9	10,4	—	—	1	0,3	—	—
1974	9	18,2	10	18,5	—	—	—	—	—	—	3	3,4
1975	10	20,8	9	14,9	—	—	2	1,1	1	0,5	2	1,6
1976	8	18,6	12	13,2	—	—	5	2,3	2	4,1	4	2,8
1977	8	10,1	14	15,8	—	—	2	0,8	2	2,3	3	3,7
Razem	206	396,7	237	338,3	45	49,9	9	4,2	31	32,1	18	18,3

przez okres 21 lat: *Artykuły, Materiały, Dyskusje i polemiki, Recenzje i omówienia, Kronika naukowa* oraz sporadycznie *Nekrologi i Listy do redakcji*.

W dziale *Artykuły* zamieszczano prace monograficzne, syntetyczne (stawiające próbę podsumowania stanu badań nad szerszymi zagadnieniami oraz postulaty programowe, dotyczące dalszych badań, mających doprowadzić do pełnej syntezy) i prace o charakterze programowym (stawiające postulaty badawcze, wynikające z aktualnego stanu badań). Najczęściej w pracach zamieszczanych w dziale *Artykuły* występowały wszystkie wyżej wymienione elementy, z tym jednakże, że jeden z nich dominował nad pozostałymi.

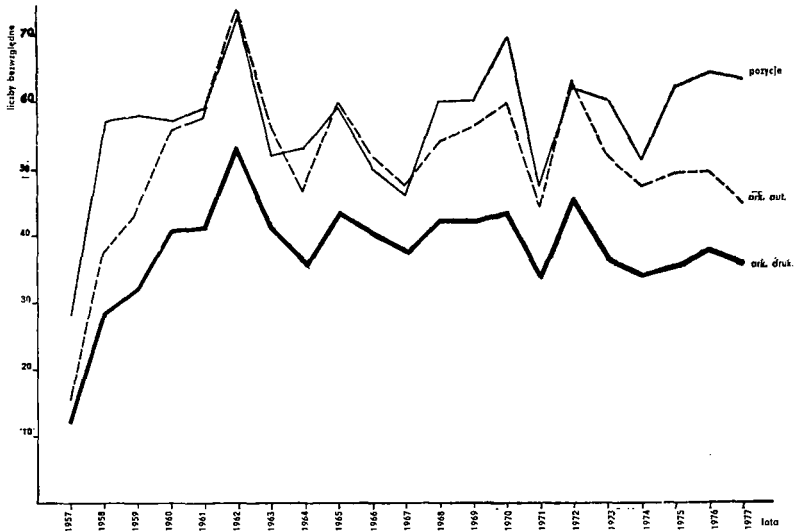
W dziale *Materiały* publikowano prace o charakterze przyczynków rozpatrujące określone szersze zagadnienie w aspekcie np. jednego przekazu źródłowego. W dziale tym drukowano również skomentowane teksty źródłowe. Jak się jednak wydaje, uzasadnienie zamieszczania publikacji w jednym lub drugim dziale napotykało na pewne trudności, jako że granice pomiędzy obu grupami były dość płynne.

Dział *Dyskusje i polemiki* zawierał prace o charakterze pośrednim między artykułem naukowym a recenzją, najczęściej dotyczące zagadnień kontrowersyjnych, co do których nauka nie przyjęła jednoznacznego stanowiska.

Recenzje i omówienia zawierały niewielkie objętościowo krytyczne przed-

Recenzje i omówienia		Kronika naukowa		Nekrologi		Listy do redakcji		Bibliografia		Źródła archiwalne		Razem	
poz.	ark.	poz.	ark.	poz.	ark.	poz.	ark.	poz.	ark.	poz.	ark.	poz.	ark.
3	0,9	5	1,0	—	—	—	—	—	—	—	—	28	15,4
11	2,5	12	7,0	1	0,1	1	0,1	5	3,6	—	—	57	37,6
16	5,0	9	3,2	1	0,1	—	—	4	3,7	—	—	58	43,3
18	6,4	13	6,6	—	—	—	—	2	3,0	—	—	57	55,6
17	4,9	12	4,6	1	0,1	—	—	2	2,5	—	—	59	57,5
24	8,1	12	3,6	—	—	—	—	5	6,4	—	—	73	73,4
18	3,5	8	5,2	—	—	—	—	4	4,7	—	—	52	56,0
18	4,2	9	3,1	—	—	—	—	4	4,7	—	—	53	46,7
21	4,9	5	3,1	—	—	—	—	—	—	4	5,9	59	59,7
18	4,1	4	1,7	—	—	—	—	—	—	4	3,6	50	52,3
14	3,6	7	4,3	—	—	—	—	—	—	3	2,0	46	47,3
22	4,7	9	3,2	1	0,1	2	0,2	—	—	—	—	60	54,2
21	5,2	6	1,6	1	0,1	—	—	—	—	—	—	60	56,4
21	4,4	13	4,6	2	1,4	—	—	—	—	—	—	69	59,5
27	6,9	2	1,2	—	—	—	—	—	—	—	—	47	44,3
21	4,7	9	4,3	2	0,8	—	—	—	—	—	—	82	62,7
28	5,5	8	7,6	—	—	—	—	—	—	—	—	60	51,4
27	6,1	2	1,2	—	—	—	—	—	—	—	—	51	47,4
25	6,0	8	2,9	2	1,1	3	0,2	—	—	—	—	62	49,1
24	5,4	7	3,0	1	0,3	1	0,2	—	—	—	—	64	49,9
22	6,4	4	1,8	2	1,2	6	2,6	—	—	—	—	63	44,7
416	103,4	164	74,8	14	5,3	13	3,3	26	28,6	11	11,5	1190	1064,4

WYKRES 5. Objętość „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” w latach 1957—1977

stawienia wydanych drukiem opracowań, map lub atlasów historycznych, wydawnictw źródłowych i artykułów¹¹.

W *Kronice naukowej* zamieszczano informacje sprawozdawcze z obozów naukowych, sesji, konferencji, sympozjów naukowych. Relacjonowano również wyniki obron prac doktorskich, a także drukowano materiały przeglądowe, omawiające historię i działalność instytucji czy towarzystw naukowych.

Nekrologi, poza okolicznościowymi notatkami, zawierały cenne i trudne do uchwycenia przy innych okazjach informacje o podstawowym znaczeniu dla biografistyki, dotyczące postaci zmarłych, a w jakimś stopniu znaczących w życiu naukowym czy społeczno-politycznym Olsztyńskiego.

W dziale *Listy do redakcji* drukowano nadesłane do „Komunikatów” korespondencje będące uzupełnieniem, sprostowaniem bądź też polemiką z wcześniej wydrukowanym na łamach pisma materiałem.

Pozostałe działy: (*Bibliografie*, *Źródła archiwalne i Copernicana*) występowały w *Komunikatach Mazursko-Warmińskich* okresowo.

I tak dział *Bibliografie* występuje w latach 1958—1964. Drukowano w nim w „odcinkach” bibliografię publikacji związanych z Warmią i Mazurami, a ogłoszonych drukiem w Polsce Ludowej (1945—1960) oraz bibliografię zawartości „Komunikatów”.

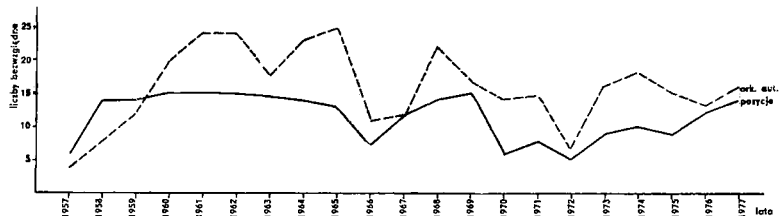
Efemerydą okazał się dział *Źródła archiwalne*, zamieszczany w latach 1965—1967. Drukowano w nim w 11 „odcinkach” zestawienie streszczeń aktów i dokumentów naczelnej władzy Prus Książęcych (Etatsministerium).

¹¹ Por. J. Serezyk, *Podstawy badań historycznych*, Toruń 1975, ss. 16—20.

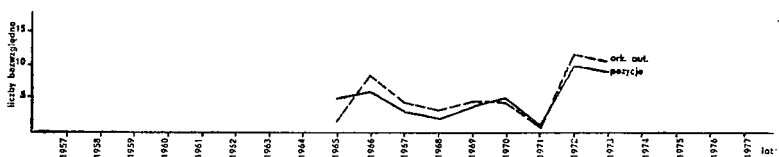
WYKRES 6. Dział *Artykuły* w latach 1957—1977

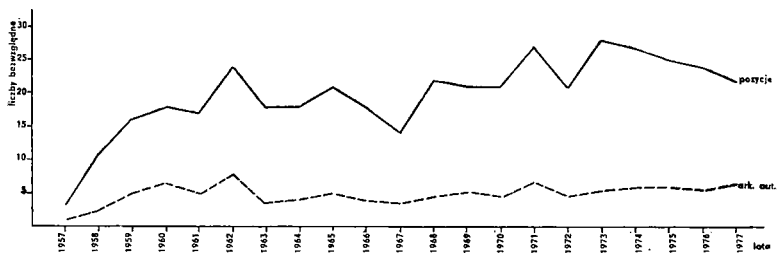
WYKRES 7. Dział *Materiały* w latach 1957—1977

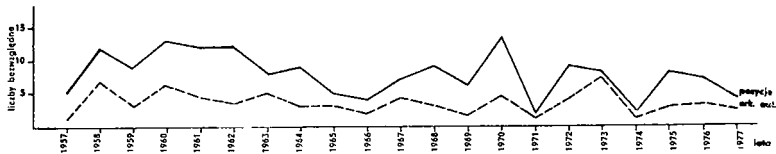

WYKRES 8. Dział *Copernicana* w latach 1965—1973

WYKRES 9. Dział *Recenzje i omówienia* w latach 1957—1977

WYKRES 10. Dział *Kronika naukowa* w latach 1957—1977

Okresowo występował również dział *Copernicana* (1965—1973). Publikowano w nim — bez względu na rodzaj — prace związane tematycznie z postacią i epoką Kopernika. Po uroczystościach kopernikańskich w 1973 roku zaprzestano wyodrębniania tej tematyki w osobnym dziale.

Natomiast w ostatnim pięcioletniu analizowanego okresu wprowadzono dwa nowe działy: *Artykuły recenzyjne* (od 1972 roku) oraz *Miscellanea* (od 1975 roku). W pierwszym zamieszczano recenzje o objętości powyżej 0,5 ark. aut., w drugim zaś niewielkie objętościowo przyczynki.

Tak więc, o ile w pierwszym roczniku (1957) „Komunikatów” znajdujemy pięć działów (*Artykuły*, *Materiały*, *Dyskusje i polemiki*, *Recenzje i omówienia*, *Kronika naukowa*), to ostatni rocznik (1977) zawiera cztery dodatkowe działy: *Miscellanea*, *Artykuły recenzyjne* oraz *Nekrologi i Listy do redakcji*. Prace zamieszczane w działach *Artykuły* i *Materiały* od 1966 roku opatrywano streszczeniami w języku angielskim. Od roku 1971 streszczenia angielskie zastąpiło streszczeniami w języku niemieckim.

Spśród 1190 pozycji, które ukazały się na przestrzeni 21 lat, najwięcej, bo 416 (39,9%), pozycji znalazło się w dziale *Recenzje i omówienia*. Jest to na tyle istotne, że w tym właśnie dziale prezentowane były informacje o najnowszych publikacjach, dotyczących problematyki regionu warmińsko-mazurskiego, czy szerzej wschodniopruskiego. Podobną informacyjną funkcję spełniała *Kronika naukowa*, w ramach której znalazło się 13,8% wszystkich pozycji „Komunikatów”. W pozostałych działach najwięcej pozycji zawierały *Materiały* (19,9%) i *Artykuły* (17,3%). Tak więc łącznie cztery działy (*Artykuły*, *Materiały*, *Recenzje i omówienia* i *Kronika naukowa*) zawierały 85,9% wszystkich pozycji (por. tab. 3).

Podobne proporcje występują przy objętości wyżej wymienionych działów; łącznie przypada na nie 85,6% objętości wszystkich roczników z okresu 1957—1977. Wypada jednakże zauważyć, iż nieco odmiennie kształtują się tu objętości poszczególnych działów: najobszerniejszy jest dział *Artykuły* — 37,3%, następnie *Materiały* — 31,6%, *Recenzja i omówienia* — 9,7% i *Kronika naukowa* — 7,0%. Z pozostałych działów najobszerniejszy był dział *Copernicana* — 3,7% pozycji i 4,6% objętości ogólnej. Inne nie przekraczają ossetka 3,0.

Zarówno liczba pozycji, jak i objętość poszczególnych działów są zmienne. I tak w dziale *Artykuły* notujemy od 21 pozycji w 1970 roku do 5 pozycji w 1973 roku. Pod względem objętości dział ten zawierał 31,1 ark. w 1962 roku, ale i 10,7 w 1977 roku. Wyliczając średnią arytmetyczną można powiedzieć, iż statystycznie jeden rocznik zawierał w dziale *Artykuły* 10 pozycji o objętości 18,9 arkusza (por. wykres 6).

Podobnie ma się rzecz z pozostałymi działami, z wyjątkiem *Recenzji i omówień*, który stabilizuje się po 1965 roku. Średnio zaś kolejne działy

miały następujące objętości roczne: *Materiały* — 11 pozycji o objętości 16,0 ark.; *Copernicana* — 5 pozycji o objętości 5,5 ark. (z zastrzeżeniem, iż właśnie ten dział ma największe rozpiętości — notujemy w nim od 1 do 10 pozycji rocznie o objętości od 0,5 ark. do 11,9 w skali roku), *Recenzje i omówienia* — 19 pozycji o objętości 4,9 ark. i *Kronika naukowa* 8 pozycji o rocznej objętości 3,5 ark. (por. wykresy 7, 8, 9, 10).

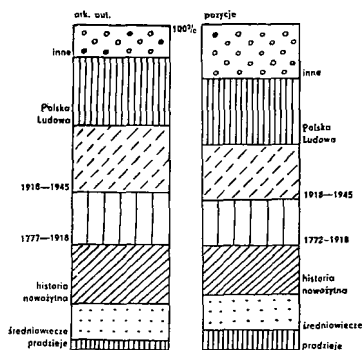
5. OKRESY HISTORYCZNE

Przy analizie zawartości „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” uwzględniającej okresy historyczne, prezentowane na łamach pisma, zastosowano następującą periodyzację:

Pradzieje; Średniowiecze; Historia nowożytna; Okres 1772—1918; Okres 1918—1945; Polska Ludowa.

O ile dwa pierwsze okresy nie wymagają bliższego uzasadnienia, to pozycyjnając od historii nowożytnej należy stwierdzić, iż przy kwalifikowaniu

WYKRES 11. Okresy historyczne reprezentowane na łamach „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” w latach 1957—1977

materiałów kierowano się odmiennością dziejów Warmii od historii Mazur. Do okresu historii nowożytnej zaliczano wszystkie materiały dotyczące Warmii od 1466 roku, zaś Mazur od roku 1501. Jako cezurę końcową dla dziejów nowożytnych przyjęto rok 1772, kiedy to Warmia w wyniku I rozbioru została przyłączona do państwa pruskiego. Kolejny okres — lata 1772—1918 — zamyka zakończenie I wojny światowej i odrodzenie się państwa polskiego. Data ta stanowi wyraźną cezurę zarówno w historii Polski, jak i Niemiec, w skład których Warmia i Mazury wchodziły nadal. Kolejny okres to lata 1918—1945: od początków Polski Niepodległej do zakończenia II wojny światowej, w wyniku której część byłych Prus Wschodnich przyłączona została do Polski.

Dodatkowo przyjęto w kluczu kategoryzacyjnym okres zwany „Inne”. Zaliczano tu wszystkie materiały, które traktowały o dwóch występujących po sobie okresach, bądź też dotyczyły problematyki ogólnej — kilku okresów historycznych. I tak włączono tu np. teksty o działaczach polonijnych, którzy pracowali w ruchu polskim w okresie międzywojennym, a następnie aktywnie

włączyli się w nurt życia politycznego, kulturalnego czy społecznego po 1945 roku. Podobnie w okresie „Inne”, zamieszczono np. recenzje czasopism zawierających materiały z różnych okresów historycznych.

Zdając sobie sprawę z umowności przyjętej periodyzacji, wydaje się, iż zachowując wymogi merytoryczne spełnia ona swój podstawowy, praktyczny cel.

Przy przyjęciu kryterium ilości publikacji, najwięcej pozycji dotyczy okresu Polski Ludowej (19,9⁰/o wszystkich publikacji), następnie okresu 1918—1945 — 17,9⁰/o. Na tym samym poziomie kształtują się pozycje „Inne” (17,6⁰/o). Z historii nowożytnej zarejestrowano 16,6⁰/o ogólnej liczby pozycji, z okresu rozbiorowego (1772—1918) — 13,4⁰/o. Najmniejszą liczbę pozycji notujemy z okresu średniowiecza (8,7⁰/o) i pradziejów (5,9⁰/o). Tak więc, oprócz tych dwu ostatnich okresów, pozostałe reprezentowane są w miarę równomiernie (od 16,6⁰/o do 19,9⁰/o).

Proporcje te nieco odmiennie kształtują się w odniesieniu do objętości. Blisko połowę objętości (40,8⁰/o) stanowią prace traktujące o problematyce dwudziestowiecznej (okres 1918—1945 i Polski Ludowej po 20,4⁰/o objętości). Jest to zrozumiałe, gdy przypomnimy, iż spośród 31 autorów najczęściej publikujących swe prace, aż 11 zajmowało się tym okresem. Zbliżoną objętość miały publikacje z historii nowożytnej (17,7⁰/o) oraz z okresu 1772—1918 (16,7⁰/o). Pozostałe działy są wyraźnie mniejsze objętościowo („Średniowie-

TABELA 4. Okresy historyczne na łamach „Komunikatów Mazursko-Warmińskich”

Rok	Pradzieje		Średniowiecze		Historia nowożytna		1772—1918	
	poz.	ark.	poz.	ark.	poz.	ark.	poz.	ark.
1957	—	—	—	—	6	3,1	4	2,5
1958	1	0,2	1	0,2	6	4,7	10	8,8
1959	1	0,3	6	4,4	8	9,9	9	6,6
1960	2	0,5	10	2,8	6	2,8	10	21,7
1961	4	0,5	5	5,5	7	5,3	9	15,0
1962	12	3,3	4	5,9	11	7,8	12	16,7
1963	2	1,4	4	2,2	11	13,7	8	13,7
1964	3	1,8	1	1,4	7	10,6	11	11,9
1965	3	3,1	3	2,5	15	9,9	7	7,9
1966	3	3,0	7	12,6	14	17,4	5	5,7
1967	—	—	5	9,8	9	7,5	7	9,7
1968	3	1,2	3	4,3	8	14,3	9	10,4
1969	—	—	1	0,2	10	13,4	6	6,4
1970	18	12,2	5	4,2	8	10,0	7	4,5
1971	2	1,2	10	10,7	6	2,9	2	2,0
1972	9	4,3	12	19,0	18	26,4	2	1,3
1973	6	4,6	5	6,6	14	12,2	9	2,2
1974	1	0,7	2	0,5	3	0,6	6	2,5
1975	—	—	3	0,9	14	6,7	6	10,6
1976	1	0,1	10	11,8	5	3,4	13	12,4
1977	—	—	7	6,9	10	6,1	8	6,4
Razem	71	38,4	104	112,4	196	188,7	160	177,9

cze” — 10,6⁰/o, „Inne” — 10,5⁰/o, „Pradzieje” — 3,6⁰/o) — por. tab. 4. i wykres 11.

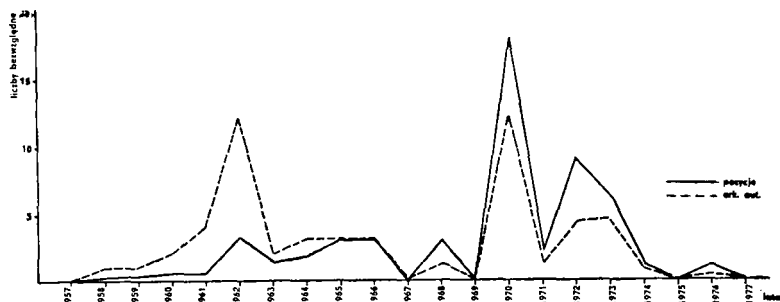
Przy rozpatrywaniu każdego z okresów oddzielnie, stwierdzić należy, iż poza okresem pradziejów wszystkie pozostałe są systematycznie reprezentowane we wszystkich rocznikach pisma (por. wykresy 12—17).

6. TEMATYKA

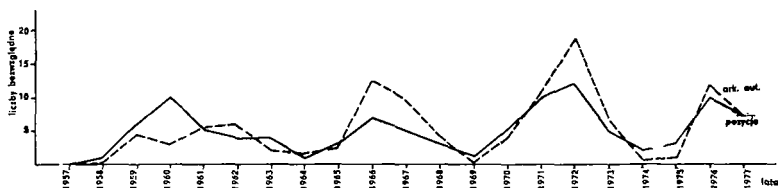
Ustalając klucz kategoryzacyjny do analizy tematyki prac, zamieszczanych w „Komunikatach Mazursko-Warmińskich”, zrezygnowano z wzorców ramowych schematów klasyfikacyjnych, stosowanych przy budowaniu głównych zrębów bibliografii, gdyż w takim wypadku zawartość tematyczna pisma podzielona zostałaby na blisko 25 działów tematycznych, co wprawdzie dałoby obraz bardzo szczegółowy, ale — wydaje się — nadmiernie rozdrobniony. Wyodrębnienie zbyt wielu elementów tematycznych spowodowałoby, iż niektóre z działów posiadałyby niewielką liczbę pozycji. Stąd też przy ustalaniu podziału tematycznego zawartości pisma kierowano się z jednej strony względami praktycznymi, z drugiej zaś — starano się uwzględnić podstawową tematykę regionalnego czasopisma naukowego. Przyjęto zatem następujące ele-

1918—1945		Okres Polski Ludowej		Inne		Razem		Rok
poz.	ark.	poz.	ark.	poz.	ark.	poz.	ark.	
9	6,1	9	3,7	—	—	28	15,4	1957
14	11,2	13	7,7	12	4,8	57	37,6	1958
8	7,7	18	9,7	8	4,7	58	43,3	1959
8	8,1	12	13,5	9	6,2	57	55,6	1960
6	8,0	13	14,3	15	8,9	59	57,5	1961
8	11,3	13	17,2	13	11,2	73	73,4	1962
4	4,1	16	15,7	7	5,2	52	56,0	1963
4	2,0	15	15,5	12	3,5	53	46,7	1964
9	13,2	10	14,3	12	8,8	59	59,7	1965
5	7,1	10	2,9	6	3,6	50	52,3	1966
11	10,0	8	8,1	6	2,2	46	47,3	1967
11	9,7	18	13,0	8	1,3	60	54,2	1968
17	21,1	14	9,1	12	6,2	60	56,2	1969
13	16,6	3	1,2	15	10,8	69	59,5	1970
12	11,8	11	12,5	4	3,2	47	44,3	1971
5	3,8	4	1,1	12	6,8	62	62,7	1972
11	15,4	7	5,4	8	5,0	60	51,4	1973
16	18,1	13	21,4	10	3,6	51	47,4	1974
9	5,7	17	19,2	13	6,0	62	49,1	1975
15	12,6	8	6,4	12	3,2	64	49,9	1976
18	14,2	5	5,2	15	6,9	63	44,7	1977
213	217,8	237	217,1	209	121,1	1190	1064,4	Razem

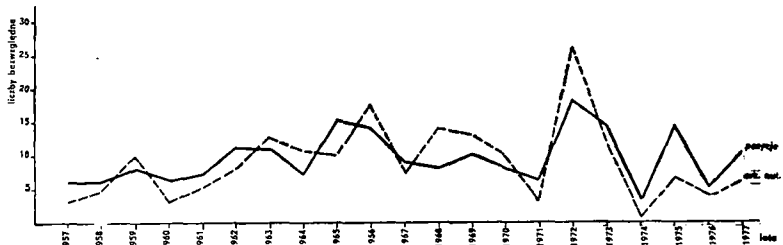
WYKRES 12. Tematyka archeologiczna na łamach „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” w latach 1957—1977

WYKRES 13. Okres średniowiecza na łamach „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” w latach 1957—1977

WYKRES 14. Historia nowożytna na łamach „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” w latach 1957—1977

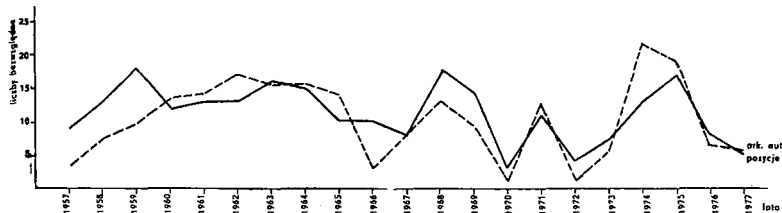
WYKRES 15. Okres 1772—1918 na łamach „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” w latach 1957—1977

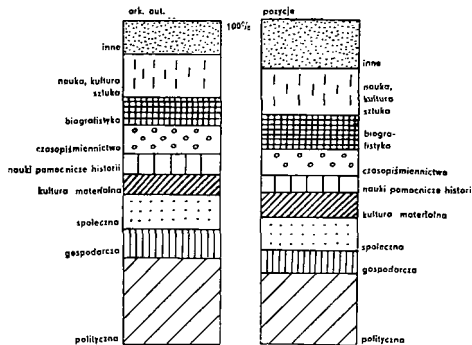
WYKRES 16. Okres 1918—1945 na łamach „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” w latach 1957—1977

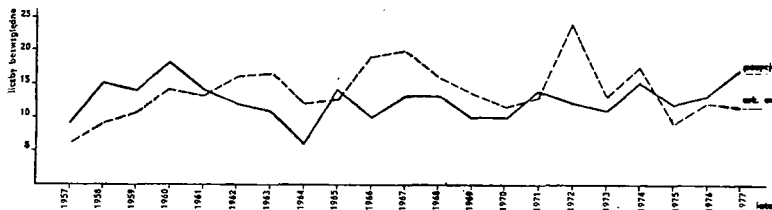
WYKRES 17. Okres po 1945 roku na łamach „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” w latach 1957—1977

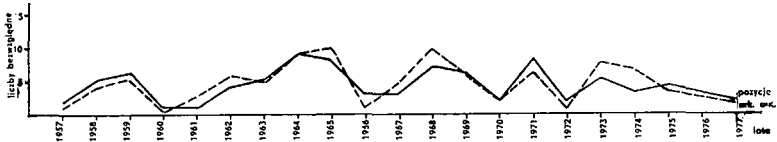
WYKRES 18. Tematyka materiałów zamieszczonych na łamach „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” w latach 1957—1977

WYKRES 19. Tematyka polityczna na łamach „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” w latach 1957—1977

WYKRES 20. Tematyka gospodarcza na łamach „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” w latach 1957—1977

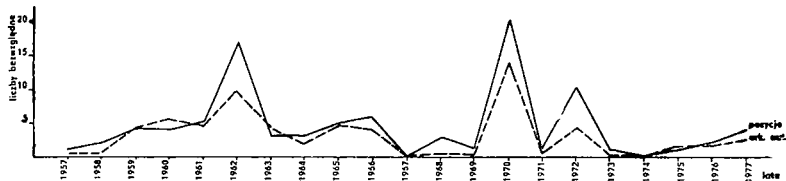
WYKRES 21. Tematyka społeczna na łamach „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” w latach 1957—1977

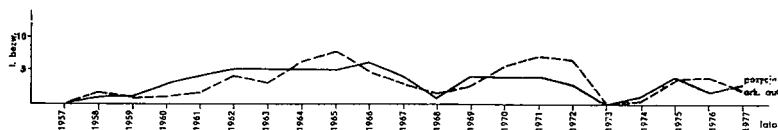
TABELA 5. Tematyka „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” w latach 1957—1977

Rok	Polityczna		Gospodarcza		Społeczna		Kultura materialna		Nauki pomocnicze	
	poz.	ark.	poz.	ark.	poz.	ark.	poz.	ark.	poz.	ark.
1957	9	6,1	2	1,0	4	1,9	1	0,4	—	—
1958	15	9,3	5	4,1	9	7,7	2	0,4	1	1,4
1959	14	10,7	6	4,9	7	10,5	4	4,2	1	0,8
1960	18	14,2	1	0,2	9	14,5	4	5,6	3	0,9
1961	14	13,0	1	2,7	4	8,7	5	4,6	4	1,7
1962	12	15,8	4	5,6	7	10,7	17	9,9	5	4,1
1963	11	16,6	5	4,7	5	3,4	3	3,9	5	2,8
1964	6	12,1	9	9,3	5	2,7	3	1,8	5	6,0
1965	14	12,4	8	10,0	2	0,3	5	4,5	5	7,8
1966	10	19,1	3	0,9	5	5,7	6	4,1	6	4,7
1967	13	19,9	3	4,6	4	1,3	—	—	4	2,8
1968	13	16,0	7	9,8	8	6,7	3	0,4	1	1,2
1969	10	13,6	6	5,8	6	4,3	1	0,2	4	2,7
1970	10	11,5	2	3,6	4	2,3	20	13,8	5	5,8
1971	14	12,8	8	6,1	5	3,3	1	0,9	4	7,2
1972	12	24,4	2	0,7	8	4,4	10	4,7	3	6,4
1973	11	13,2	5	7,4	6	1,1	1	0,2	—	—
1974	15	17,6	3	6,6	4	2,7	—	—	1	0,3
1975	12	8,8	4	3,2	3	1,9	1	1,7	4	3,7
1976	13	12,0	3	2,8	9	10,8	2	1,6	2	4,1
1977	17	11,4	2	1,4	4	4,2	4	2,4	3	1,9
Ogółem	263	290,5	89	95,4	118	109,1	93	65,3	65	66,3

WYKRES 22. Kultura materialna na łamach „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” w latach 1957—1977

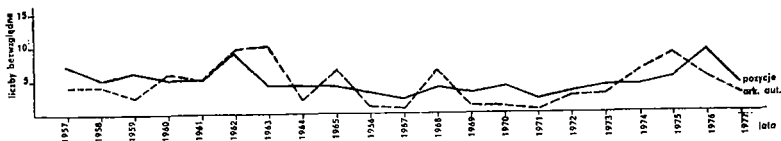

WYKRES 23. Nauki pomocnicze historii na łamach „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” w latach 1957—1977

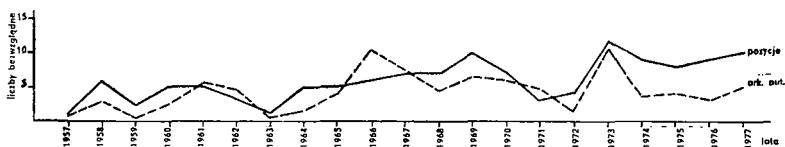

Czasopiśmiennictwo		Biografistyka		Kultura, nauka, sztuka		Inne		Razem		Rok
poz.	ark.	poz.	ark.	poz.	ark.	poz.	ark.	poz.	ark.	
7	4,1	1	0,6	4	1,3	—	—	28	15,4	1957
5	4,2	6	3,0	8	4,2	6	3,3	57	37,6	1958
6	2,5	2	0,2	7	2,0	11	7,5	58	43,3	1959
5	5,7	5	2,3	6	8,1	6	4,1	57	55,6	1960
5	4,9	5	5,6	7	7,0	14	9,3	59	57,5	1961
9	9,4	3	4,4	2	1,8	14	11,7	73	73,4	1962
4	10,2	1	0,1	4	2,8	14	11,5	52	56,0	1963
4	2,2	5	1,5	7	4,9	9	6,2	53	46,7	1964
4	6,6	5	4,2	12	8,7	4	5,2	59	59,7	1965
3	1,2	6	10,7	9	5,6	2	0,3	50	52,3	1966
2	0,7	7	7,5	6	7,0	7	3,5	46	47,3	1967
4	6,4	7	4,4	8	5,3	9	4,0	60	54,2	1968
3	1,1	10	6,5	11	16,4	9	5,8	60	56,4	1969
4	1,0	7	6,2	10	12,0	8	3,3	69	59,5	1970
2	0,5	3	4,8	5	4,5	5	4,2	47	44,3	1971
3	2,3	4	1,4	11	12,0	9	6,4	62	62,7	1972
4	2,7	12	10,4	16	15,3	5	1,1	60	51,4	1973
4	6,1	9	3,7	8	7,0	7	3,4	51	47,4	1974
5	8,6	7	4,0	13	13,0	13	4,2	62	49,1	1975
9	5,2	9	3,3	9	6,7	8	3,4	64	49,9	1976
4	2,3	10	4,9	6	6,5	13	9,7	63	44,7	1977
96	87,9	124	89,7	169	152,1	173	108,1	1190	1064,4	Ogółem

WYKRES 24. Czasopiśmiennictwo na łamach „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” w latach 1957—1977

WYKRES 25. Biografistyka na łamach „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” w latach 1957—1977

WYKRES 26. Nauka, kultura, sztuka na łamach „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” w latach 1957—1977

menty tematyczne: tematyka polityczna; gospodarcza; społeczna; kultura materialna; nauki pomocnicze historii; czasopiśmiennictwo; biografistyka; nauka, kultura i sztuka.

Uzupełnieniem powyższego klucza jest dział „Tematyka inna”, do którego kwalifikowano przede wszystkim materiały obejmujące więcej niż jedną tematykę, np. zamieszczoną w „Komunikatach” recenzję czasopisma poruszającego różnorodną tematykę zaliczono do działu „Inne”. Do działu tego zakwalifikowano też publikacje o rzadko występującej tematyce, np. antropologicznej.

Analizując zawartość „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” w latach 1957—1977 pod względem tematycznym, należy stwierdzić, iż najliczniej, zarówno przy przyjęciu kryterium liczby publikacji, jak i objętości, zajmowano się na łamach pisma tematyką polityczną (22,1⁰/o ogółu pozycji i 27,3⁰/o objętości). Tematyka określona jako „Inne” obejmowała 14,5⁰/o pozycji i na tym samym poziomie kształtowała się liczba pozycji dotyczących nauki, oświaty, kultury i sztuki (14,2⁰/o). Pozostała tematyka objęła łącznie blisko połowę pozycji (49,2⁰/o), z czego na biografistykę przypadało 10,5⁰/o, na tematykę społeczną 9,9⁰/o, czasopiśmiennictwo 8,0⁰/o i na kulturę materialną 7,8⁰/o. Najmniej pozycji (5,5⁰/o) zanotowano z dziedziny nauk pomocniczych historii (por.

tab. 5, wykres 18). W podobnych proporcjach kształtowała się tematyka publikacji „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” przy przyjęciu kryterium objętości: tematyka polityczna — 27,3⁰/₀, gospodarcza — 9,0⁰/₀, społeczna — 10,2⁰/₀, kultura materialna — 6,1⁰/₀, nauki pomocnicze historii — 6,2⁰/₀, czasiopisownictwo — 8,3⁰/₀, biografistyka — 8,4⁰/₀, nauka, kultura i sztuka — 14,3⁰/₀, inne — 10,2⁰/₀ ogólnej objętości.

ANALYSE DES INHALTS DER „KOMUNIKATY MAZURSKO-WARMIŃSKIE”
FÜR DIE JAHRE 1957—1977

Zusammenfassung

Die in Olsztyn herausgegebene Vierteljahresschrift „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” (Masurisch-Ermländische Mitteilungen) ist eine erste polnische geschichtswissenschaftliche Zeitschrift, die sich ausschliesslich mit der Vergangenheit der nordöstlichen Gebiete Polens befasst. Die Analyse des Inhalts der 21 Jahrgänge wurde unter Anwendung der quantitativen Methode durchgeführt, die in der pressekundlichen Forschung allgemein Verwendung findet.

Nach der Darstellung der Zusammensetzung und der Veränderungen in dem Redaktionskomitee wurden die äusseren Merkmale und die Auflagen der Zeitschrift behandelt.

Die Analyse wurde unter Berücksichtigung folgender Kriterien durchgeführt:

1. Die Autoren. Bei insgesamt 1217 Autoren, die in dem untersuchten Zeitraum ihre Texte in den KMW veröffentlicht haben, stammen die meisten (73,2%) aus den Gebieten Nordostpolens. Es sind meistens jüngere Wissenschaftler (74,7%).

2. Der Umfang. In den Jahren 1957—1977 wurden insgesamt 1190 Titel mit einem Gesamtumfang von 1064,4 Verlagsbogen (je 40 000 Schriftzeichen) veröffentlicht.

3. Die Textaufteilung. Die Texte wurden in 12 Abteilungen veröffentlicht. Die meisten Titel wurden in der Abteilung Rezensionen und Besprechungen (34,9% der Gesamtzahl), dann Artikel (17,3%), Materialien (19,9%), Wissenschaftliche Chronik (13,8%) gedruckt. Der Grösse nach war die Abteilung Artikel am umfangreichsten (37,3%), dann folgten die Materialien (31,8%) und Rezensionen-Besprechungen (9,7%).

4. Die Geschichtsepochen. Nach der Titelzahl wurden die meisten Arbeiten in der Gruppe nach 1945 verzeichnet (19,9% aller Publikationen), dann in der Periode 1918—1945 (17,9%). Dem Umfang nach nehmen die Arbeiten, die sich mit den beiden genannten Perioden befassen, 40,8% des Gesamtumfanges ein.

5. Die Themenkreise. Sowohl nach der Anzahl der Titel, als auch nach dem Umfang sind die politischen Themen am stärksten vertreten (22,2% aller Titel und 27,3% des Umfanges). Etwa die Hälfte aller Titel wird von den Biographien (10,3%), den gesellschaftlichen Problemen (9,9%), dem Zeitschriftenwesen (8,0%), der materiellen Kultur (7,8%) und den historischen Hilfswissenschaften eingenommen (5,8%). Auch bei der Anwendung des Umfangkriteriums war die Aufteilung des Materials auf Themenkreise ähnlich proportioniert.

Übers. J. Serczyk